

de la ideea că față de acest erou trebuie să am în primul rînd o poziție complexă, ceea ce nu exclude atitudinea ascuțit critică.

Mulți dintre predecesorii interpreți ai rolului căutau să sublinieze numai ridicolul eroului, fără să facă o „incizie” în substanța politică de care e animat personajul:

Și eu ca actor am fost format la școala realistă a Teatrului Național. Din păcate, însă, în spectacolele cu piesele lui Caragiale, realismul era mai mult decît limitat, nu sugera, pînă în anii noștri, coordonatele politice, „universul” Trahanachilor, Cațavencilor, care s-au aburcat la cirna țării decenii de-a rîndul.

Trecînd prin tot repertoriul caragialean (mai puțin *Năpasta*), cred că m-am apropiat de izvorul comediei satirice, de sensurile majore ale comediei, fie că e vorba de demascarea sinistrei mascarade politice din *O scrisoare pierdută*, de înfierarea pozițiilor burgheziei în ascensiune din *O noapte furtunoasă* sau de suculentul umor din *D-ale carnavalului*.

Teatrul lui I. L. Caragiale m-a făcut să mă apropii, m-a invitat spre investigațiile umorului popular-național, spre preferința piesei originale, pe care sînt fericit atunci cînd pot să o servesc pe prima noastră scenă.

Am învățat „meseria” teatrului caragialean de la marele Paul Gusti, iar în noua viziune scenică, la Teatrul Național, în regia lui Sică Alexandrescu, am căutat să dăm toată strălucirea rîsului necruțător, luminilor nepieritoare din I. L. Caragiale.

Teatru, schițe dramatizate, filme, medalion Caragiale la televiziune, piese radiodifuzate — iată un bilanț cu care adaug omagiul meu personal la această sărbătoare.

Și un mic bilanț personal; și el poate fi edificator: 37 de ani de Caragiale. De la Conservator, de la Rică, au trecut 37 de ani... Privesc drumul acesta început cu teatrul lui Caragiale și care continuă cu festivitățile teatrale de azi... Risul din sală, clocotitor, necruțător, optimist, confirmare a faptului că omenirea se desparte de trecutul ei rîzînd: iată marea noastră bucurie.

Niki Atanasiu

artist emerit

● PENTRU... COANA ZOIȚICA

Am intrat în rolul Zoițichii din *O scrisoare pierdută* încă în 1938. L-am înțeles însă abia după zece ani — după Eliberare, în condițiile revoluției culturale și ale adevăratei valorificări a moștenirii lui Caragiale. Am fost, de atunci, „coana Zoe” de sute de ori pe scena Naționalului: în turnee, în țară, în U.R.S.S., în film...

Trebuie să mărturisesc că, la primele spectacole, rolul Zoițichii, deținut în trecut de mari artiste ca Aglaie Pruteanu, Aristizza Romanescu, Maria Ciucurescu, Maria Filotti, nu mă prea atrăgea. Îmi dau seama că aceasta se datora caracterului de comedie ușoară ce se imprimase altădată întregii lucrări a lui Ion Luca Caragiale, spre a răspunde gustului unui public restrîns de burghezi, public care sfîrșise prin a așeza capodopera *Scrisorii* în rînd cu numeroasele spectacole bulevardiere prezentate, în anii dintre cele două războaie, de teatrele comercializate.

Adevăratul conținut satiric al piesei, scos la lumină după 1948, la reluarea ei într-o lume nouă, deschisă culturii și bucuriilor artei, ne-a impus însă — mie ca și întregului colectiv ce relua, sub aceste auspicii, comedia — reflecții cu privire la unele aspecte ale textului de care pînă atunci nu prea ținu-se seamă.

Am compus, așadar, rolul coanei Zoe pornind de la date adînc și cuprinzător verificate: un caracter energic, lucid, o voință și o forță integrate lumii politice a timpului, care știe să distingă și să apere interesele ce leagă pe Trahanache de Tipătescu și

Elvira Godeanu în *Zoe Trahanache*

care, deprinsă să manevreze din umbră, știe să folosească toate mijloacele caracteristice ocîrmuirii vremii, inclusiv pe cele ale aparatului de represiune — polițaiul cu „renumeratie mică”.

Într-o perioadă cînd parvenirea prin sprijinul de culise al femeii este frecventă, Zoe este atotputernică. Prin soț și amant, ea stăpînește și județul, și partidul guvernamental. Singura ei spaimă rămîne scandalul, amenințarea situației ei sociale. Orice altă interpretare dată rolului (imprimarea unui caracter pur frivol) diminuează sensul autentic satiric al personajului și, în același timp, anulează ironia subtilă a cuvintelor „cetățeanului turmentat” : „în sănătatea coanei Zoițichi, că e damă bună”.

Așa am ajuns să joc de atîtea sute de ori, plină de simțul de răpundere cetățenesc și de o adîncă dragoste artistică, rolul lui Zoe. După aproape 25 de ani de cînd am întruchipat-o și o joc, mă bucur să particip și cu prezentele mărturisiri la marea sărbătoare închinată memoriei lui Ion Luca Caragiale.

Elvira Godeanu

artistă emerită

Ion Manu în *Conu Leonida*

● PELERINA CADRILATĂ

L-am văzut pe Caragiale. Încropisem 16 anișori cînd făcusem ochi pe teatru. În orele libere dintre școală și... maidan, mă scufundam „tîlhărește” în bezna sălii de repetiții, nepresimțit de Moș Costache, îngrijitorul teatrului, care știa să puie măturoidul vîrtos și exact la locul unde trebuia.

Îl pîndeam pe Caragiale.

Caragiale! Nu știam ce înseamnă *aia...* dar simțeam.

Caragiale era un... simptom, un prevestitor al vreunei întîmplări ce părea că se va strecura în existența mea.

Îl simțeam în drumul meu, cum simte reumaticul apropierea ploii.

Îndrăgisem duhul lui, înainte de a i-l pricepe.

Frecvența mea la repetițiile conduse chiar de el se datora întîii și întîii încăpătînării. Scria pe ușă : „Intrarea oprită”. Regulamentul nu permitea biziitul muștelor, nici scîrțitul straponinelor în timpul repetițiilor.

Interdicția. Asta mă pasiona.

Dexteritatea pătrunderii la locul crimei... o dusesem pînă la virtuozitate. Pătrundeam adesea pînă la doi metri distanță de maestru fără să simtă că-i mîngii chiar poalele pelerinei cadrilate mărunt, pentru care avea o pasiune și cu care îl concepea îmbrăcat și pe „scumpul” lui erou Agamiță Dandanache, cu care, tradițional, apare și astăzi deghizat Ion Manu.

La încăpătînare mai intervenea și obrăznicia, adică inconștienta intimitate a iresponsabilului care, în dragostea lui mare pentru persoana iubită, amestecă